

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Технологічний факультет

Кафедра технологій виробництва продукції тваринництва

Кваліфікаційна робота
На правах рукопису

МОРОЧКІВСЬКА АНАСТАСІЯ ВАЛЕНТИНІВНА

УДК 636.39.053:636.08(477.42)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**«ОЦІНКА ПРОДУКТИВНИХ ОЗНАК МОЛОДНЯКУ КІЗ В
УМОВАХ ТОВ «МИЛА КІЗОНЬКА ГАЙ»
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Морочківська А. В.

Керівник роботи
Ірина КОВАЛЬЧУК
кандидат вет. наук, старший викладач

Житомир – 2021

Висновок кафедри годівлі тварин і технології кормів

за результатами попереднього захисту:

Протокол засідання кафедри годівлі тварин і технології кормів
№ __ від «__» _____ 2021 р.

В. о. завідувача кафедри годівлі тварин
і технології кормів Діна ЛІСОГУРСЬКА

«__» _____ 2021р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Анастасія МОРОЧКІВСЬКА** захистила кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК _____ Оксана ГАВРИЛЮК
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Морочківська А. В. Оцінка продуктивних ознак молодняку кіз в умовах ТОВ «Мила кізонька Гай» Житомирської області. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 204. Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. – Поліський національний університет, Житомир, 2021.

У кваліфікаційній роботі представлено оцінку продуктивних ознак молодняку кіз проведено в умовах ТОВ «Мила кізонька Гай», описано етапи дослідження, а саме: огляд спеціалізованої літератури, матеріал, методи, місце проведення досліджень. Проаналізовано технологічні параметри утримання та годівлі молодняку кіз, їх енергію росту, а також систему спрямованого вирощування молодняку як перспективного напрямку удосконалення стада кіз зааненської породи.

Ключові слова: кози, молодняк, зааненська порода, жива маса, конституція, екстер'єр.

ANNOTATION

Morochkivska A. V. The assessment of productive characteristics of goats' young stock in the conditions «Myla Kizonka Hai» LLC Zhytomyr region. – Qualification work on the manuscript copyright.

Qualification work for obtaining an educational master's degree in specialty 204. Technology of production and processing of livestock products. – Polissya National University, Zhytomyr, 2021.

The qualification work presents an assessment of the productive characteristics of goats' young stock conducted in the conditions of «Myla Kizonka Hai» LLC, describes the stages of research, namely: an overview of specialized literature, material, methods, and the place of research. The technological parameters of keeping and feeding goats' young stock, their increments analyzed, as well as the system of directed rearing of young animals as a promising direction for improving the herd of Saanen goats.

Key words: goats, young stock, Saanen breed, live weight, constitution, exterior.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
1.1. Сучасний стан розвитку козівництва в Україні	7
1.2. Оцінка продуктивних ознак молодняка кіз	8
1.3. Основні засади організації утримання і годівлі молодняка кіз	10
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ.	13
2.1. Матеріал та методика проведення досліджень	13
2.2. Місце та умови проведення досліджень	14
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.	16
3.1. Організація утримання і годівлі молодняка кіз в умовах ТОВ «Мила кізонька Гай»	16
3.2. Оцінка продуктивних ознак молодняка кіз	21
3.3. Організація профілактичних ветеринарно-санітарних заходів для молодняка кіз	23
ВИСНОВКИ	25
ПРОПОЗИЦІЇ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	27
ДОДАТКИ	30

ВСТУП

Козівництво – галузь тваринництва, яка займається розведенням кіз.

Від кіз отримують молоко, м'ясо, шкіри, пух, вовну, інші види сировини (сичужний фермент зі шлунків козенят, роги і копитця для виробів легкої промисловості, зокрема гудзиків, гребінців тощо) [8].

Козівництво поширене майже на всіх континентах. Світове поголів'я кіз нині становить близько 1 млрд. голів і постійно зростає [22].

Кози – скоростиглі і багатоплідні тварини, які володіють високою адаптивною здатністю до різних умов середовища, добре використовують малопродуктивні пасовища, стійкі до багатьох захворювань [8, 27].

В Україні кіз розводять переважно у приватних подвір'ях населення та дрібнотоварних фермах. При цьому не завжди приділяється достатня увага науково обґрунтованій технології вирощування кіз, особливо це стосується молодняку. Оцінка продуктивних ознак молодняку кіз, способів їх вирощування необхідні для одержання тварин з міцною конституцією, добрим здоров'ям, високими продуктивними якостями та відтворною здатністю [24, 17].

Саме тому, проведення оцінки продуктивних ознак кіз є актуальним завданням.

Мета роботи: оцінка системи вирощування молодняку кіз в умовах ТОВ «Мила кізонька Гай» Житомирської області.

Завдання роботи:

- проаналізувати систему утримання та годівлі молодняку кіз в умовах господарства;
- провести оцінку вагового росту молодняку кіз;
- охарактеризувати проведення ветеринарно-санітарних заходів у стаді.

Об'єкт досліджень: молодняк кіз до 6-ти місячного віку.

Предмет досліджень: вагові показники росту молодняку кіз.

Методи досліджень: загальноприйняті зоотехнічні, математичні та статистичні методи.

Практичне значення отриманих результатів: Отримані результати досліджень надають можливість для коректування системи утримання, годівлі та вирощування молодняку кіз в умовах господарства.

Дипломна робота виконана на 30 сторінках комп'ютерного тексту, містить 6 таблиць, 5 рисунків, 1 додаток, 29 джерел списку використаної літератури.

РОЗДІЛ І. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Сучасний стан розвитку козівництва в Україні

Козівництво в Україні перебуває у стані становлення як повноцінної галузі сільськогосподарського виробництва. Основними перешкодами для успішної реалізації потенціалу сталого розвитку існуючого конкурентоспроможного козівництва є невелика кількість високопродуктивного племінного поголів'я, низький продуктивний потенціал господарств, недостатнє технічне оснащення, незадовільні умови, нераціональне використання природних пасовищ, недостатнє цехове виробництво та економічна мотивація сільськогосподарських товаровиробників [14, 26].

Разом з тим нині кіз утримують по всій території України, найбільше їх у Одеській – 68,4 тис. гол.; Харківській – 39,5; Донецькій – 38,5 та Закарпатській – 39,5 тис. гол. областях. Найбільша кількість підприємств з розведення кіз зосереджена у Київській області [9].

В європейських країнах козівництво розвивається інтенсивними темпами за рахунок впровадження сучасних технологій (у т.ч. механізоване доїння, переробка сировини тощо) та селекційних досягнень. Частка козиного молока в Європі становить близько 30 % від загальної кількості виробленого молока, а в арабських країнах вона досягає 50 % і більше [8].

Основними перепонами, що значно сповільнюють розвиток галузі козівництва є: низька продуктивність тварин, обмеженість доступу до світового генофонду кіз різного напрямку продуктивності; недосконалість механізму державної підтримки; відсутність цілеспрямованої селекції кіз та контролю за ввезенням і використанням зарубіжних генотипів [5, 25].

Нині в нашій країні є 7 господарств, що отримали статус племінного репродуктора, де утримують близько 1000 козематок таких порід, як: зааненська, альпійська та англо-нубійська. Ще 10 ферм за кількістю поголів'я, продуктивністю, рівнем селекції можуть претендувати на атестацію на відповідність статусу племрепродуктора [14, 16].

Отже, козівництво в Україні має перспективи для розвитку. Потреба в цінній продукції козівництва спонукає виробників до пошуку нових рішень для ведення галузі. З цією метою необхідно створити високопродуктивні популяції племінних кіз в кожній зоні України для підвищення молочної продуктивності; розвинути кормову базу; створити умови для забезпечення господарств обладнанням для утримання, годівлі, штучного осіменіння та доїння кіз [3, 22].

1.2. Оцінка продуктивних ознак молодняка кіз

Україна за чисельністю поголів'я кіз займає 7 місце в Європі – 646,2 тис. голів і має чудові перспективи для його нарощування [23].

У господарствах України, в переважній більшості розводять кіз з середньодобовим надоем 3,5–8,0 л, молочного та комбінованого напрямів продуктивності [1].

Найпопулярнішою є зааненська порода кіз, яку використовують для підвищення молочної продуктивності. В Україні поголів'я цієї породи сформоване з генотипів, завезених з Європи. За рахунок обміну племінним матеріалом між поголів'ям господарств, популяція тварин набула ознак екстер'єру та рівня продуктивності, які відрізняються від вихідних форм. Варто зазначити, що продуктивні ознаки зааненської породи істотно відрізняються від аналогічних показників аборигенних кіз (таблиця 1.2.1.) [13, 18].

Таблиця 1.2.1.

**Показники продуктивності кіз зааненської
породи та аборигенних кіз**

Показник	Породи	
	Зааненська порода	Аборигенні кози
Жива маса цапів, кг	70–120	50–80
Жива маса маток, кг	50–60	40–55
Тривалість лактації, днів	210–300	180–250
Надій молока за лактацію, кг	550–900	350–550
Вміст жиру в молоці, %	3,3–4,5	2,8–3,8

Завдяки своїм біологічним особливостям молочні породи кіз мають всі можливості для успішного їх розведення в сучасних умовах сільськогосподарського виробництва України. Для тривалого утримання стада та послідовного покращення його продуктивних ознак необхідно використовувати кращі зразки генофонду – зааненську та альпійську породи. В багатьох країнах ці породи мають значну популяцію [23].

Кітність у кіз триває 5 місяців або 150 діб (з коливанням $\pm 3-5$ діб). Перші два з половиною місяці після парування помітити візуально суягність у кози важко. Починаючи з 3-го місяця кітності в кози округлюється черево, розвиток плоду стає помітним [6, 27].

Нормально розвинене козеня при народженні має вагу 2,5–4 кг. За нормованої годівлі середньодобовий приріст становить 160 г, а до 6-ти місячного віку молодняк досягає ваги – 29 – 30 кг [10].

При цьому ріст організму залежить від тілобудови тварин, адже в процесі свого розвитку тварини набувають індивідуальних особливостей конституції,

екстер'єру та продуктивності. За екстер'єром можна визначити стан здоров'я, рівень продуктивності, живу масу тощо. Для визначення екстер'єру використовують методи лінійної та окомірної оцінки. Крім того для вивчення росту використовують дані зважування тварин, так як від живої маси молодняка залежить майбутня продуктивність повновікових кіз. Систематичний контроль живої маси дозволяє своєчасно помітити відхилення у рості і розвитку. До основних показників, які характеризують живу масу належать: середньодобовий, абсолютний та відносний прирости [12, 10, 29].

1.3. Основні засади організації годівлі і утримання молодняка кіз

Кози невибагливі до кормів. Низька молочна продуктивність цих тварин часто буває наслідком незадовільної годівлі, тому що поживних речовин корму вистачає лише на підтримку процесів життєдіяльності. Так, кожна вікова група потребує індивідуального підходу в організації годівлі. У перші 2–4 доби після окоту коза продукує молозиво, у складі якого міститься значна кількість імуноглобулінів, тому його випоювання у першу годину життя є необхідною. Концентровані корми починають згодовувати козенятам з 2-х тижневого віку, з розрахунку: з 30 по 45 день життя – по 75 г, з 46 по 60 – 125, з 61 по 120 – 200 г на голову на добу. Козенятам можна згодовувати вівсянку або кисіль, який готують із пшеничного борошна (з розрахунку 100 г борошна на 1 л води). З 10-денного віку його додають у молоко по 150–200 г на голову і поступово збільшують їх кількість у раціоні до 600 г на добу, а з 2-х місячного віку – поступово виводять із раціону. З 1,5-місячного віку козенятам згодовують подрібнені кормові буряки: спочатку 100, а потім 200–300 г на голову [6, 28].

На безмолочну годівлю молодняк переводять з 3-х місячного віку протягом 7–10 діб, поступово. Одночасно збільшують у раціоні кількість концентратів, грубих, соковитих кормів, які згодовують три рази на добу. Крім того, козенятам забезпечують доступ до сіна та води. Концентровані корми

краще згодовувати з подрібненими коренеплодами, сіно зв'язати у пучки і закріпити на висоті 30–40 см від підлоги. Загалом за перших три місяці вирощування козенятам згодовують 65–70 кг молока, близько 10 кг концентратів, 2,5–3 кг висівок, 12–14 кг коренеплодів та 13–14 кг сіна [5].

Мінеральні добавки – обов'язковий компонент раціонів для кіз. Так, кухонну сіль використовують протягом року з розрахунку: молодняку – 6–10 г на гол./добу, а дорослим козам – 10–15 г на гол./добу; крейду згодовують з розрахунку 7–10 г на гол./добу і молодняку, і дорослим тваринам [28].

У козівництві практикують три способи вирощування молодняку. Перший – козенят утримують разом з матками до 3–4 місяців, далі їх відлучають, а молоко з маток використовують для товарних цілей. Другий – так званий «роздільно-контактний спосіб» полягає в тому, що козу видоюють частково, а решту молока залишають для ссання козеням, при цьому козеня перебуває з маткою впродовж дня, а вночі – окремо. Третій – козенят відлучають від матки одразу після народження, козу доять, а козенят вигодовують з пляшки або миски [17,19].

У молочному козівництві для отримання більшої кількості товарного молока практикують штучне вирощування козенят, яке дає можливість регулювати їх годівлю. Таке утримання є більш складним, вимагає ретельного догляду за молодняком у молочний період і навіть за незначного порушення санітарних умов призводить до шлунково-кишкових захворювань [6].

Для запровадження штучного вирощування, козенят одразу ж після народження відлучають від козематки і годують з пляшки з гумовою соскою, проте краще привчити їх вживати молоко з миски. Для цього козеня не годують певний час (приблизно годину після народження), потім ставлять біля миски, підгинають передні ноги, лівою рукою нагинають голову до миски [7, 15].

Козенят, вирощуваних з матерями, також слід підгодовувати різними видами кормів з 1-го місячного віку. Відлучають молодняк поступово, протягом 7–10 діб, спочатку підпускаючи до козематки три рази, потім – двічі,

в подальшому один раз на добу. Надалі відлучений молодняк утримують ізольовано 13–15 діб, так козенята відвикають від ссання і їх знову можна утримувати разом з козематками [2, 7].

Молодняк, який вирощують окремо від матерів, відразу після народження поміщають в бокси для новонароджених. Це невеликі клітки, розраховані на 1–3 голови. Тут козенята перебувають весь молочний період. Це полегшує роботу персоналу – краще контролювати стан здоров'я і якість поїдання корму [2].

Для нормального росту і розвитку козенятам необхідно забезпечити відповідні параметри мікроклімату. Так, оптимальна температура для новонароджених в 15–20 °С. Якщо температура в кошарах нижча від діапазону допустимих параметрів, то для додаткового локального обігріву над клітками встановлюють інфрачервоні лампи. Бокси мають бути сухими, чистими і без протягів. В кошарах обладнується система вентиляції. Практикують конструювання козлятників з обладнанням вентиляційних систем, які суміщені з опалювальними приладами, що дозволяє одночасно із вентиляцією, подавати в кошару тепле повітря. В технічні перерви (коли немає козенят в боксі) проводиться дезінфекція приміщення за допомогою спеціальних засобів, а дерев'яні бокси білять гашеним вапном [2, 7, 27].

РОЗДІЛ II

МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2. 1. Матеріал та методика проведення досліджень

Матеріалом для проведення виробничого досліду слугували дані про продуктивні ознаки молодняку кіз зааненської породи до 6-ти місячного віку в умовах ТОВ «Мила кізонька Гай».

Для цього були сформовані три групи козематок з приплодом, одержаним в лютому, березні, квітні 2021 року. Козенята відлучались від матерів відразу після народження і випоювались вручну.

Відлучали козенят від молока у віці 3,5–4 місяці. Козенята утримувались в окремих клітках на глибокий підстилці по 1–3 голови.

Під час проведення досліджень виділяли два періоди росту: молочний (до 3,5–4 місяців) і післямолочний (від відлучення до 6-ти місяців).

Оцінку проводили за живою масою при народженні і до 6-ти місячного віку. При щомісячному зважуванні. Жива маса помісячно від дати народження визначалась на ювілейну дату методом екстраполяції [20]. Це надало змогу визначити абсолютний, абсолютний середньодобовий та відносний прирости живої маси за формулою С. Броді. Вихідні дані для розрахунків подані у додатку (А). Показники живої маси за місяцями вирощування були піддані біометричній обробці за методикою М. О. Плохінського [21] з використанням комп'ютерного забезпечення Microsoft Excel.

Утримання молодняку кіз оцінювали за способом утримання, нормами площі, вентиляції, температурних режимів, вологості, освітлення, технологічного обладнання. Годівлю аналізували за наявністю і якістю кормів в господарстві, зоотехнічними та фактичними їх нормами.

Ветеринарно-санітарні заходи вивчали за проведенням комплексу заходів спрямованих на профілактику захворювань різної етіології, а також за

санітарним станом приміщень, проведенням дезінфекції, дезінсекції та дератизації.

2. 2. Місце та умови проведення досліджень

Дослідження проведені в умовах ТОВ «Мила кізонька Гай», що розташоване в с. Гай Житомирської області. Підприємство засноване в липні 2017 року, керівник – Святина Олег Андрійович.

У ТОВ «Мила кізонька Гай» сприятливі для ведення господарської діяльності кліматичні умови. Клімат помірно континентальний. Літо тепле і вологе, зима м'яка. Середня температура липня +19 °С, січня -6 °С. Загальна кількість опадів – 600–650 мм.

Загальна площа господарства – 4, 7 га. Земельні угіддя, що не зайняті виробничо-господарськими приміщеннями відведені під пасовища. Наявні земельні площі не задовольняють потреби в кормах, тому їх закупають в інших господарствах.

Основним напрямом господарської діяльності ТОВ «Мила кізонька Гай» є розведення кіз зааненської молочної породи. З цією метою у 2017 році було закуплено племінних кіз. Станом на 2021 рік загальне поголів'я становить – 141 голову, в тому числі козематок – 80 голів.

Приміщення для утримання кіз реконструйовані на базі тваринницьких ферм для утримання великої рогатої худоби.

Господарські показники діяльності підприємства подано в таблиці 2.2.1.

Таблиця 2. 2.1.

Господарські показники діяльності ТОВ «Мила кізонька Гай»

Показник	Роки	
	2019	2020
Поголів'я, голів	120	141
в т. ч маточне поголів'я,	70	80

голів		
Середньодобовий надій, л	3,1	3,2
Валовий надій, л	65100	81920
Жирність, %	3,55	3,7

Отже, у виробничій діяльності господарства спостерігається позитивна динаміка. Так, станом на 2020 рік загальна чисельність поголів'я зросла на 21 голову (в т. ч. маточного на 10 голів). Збільшився середньодобовий надій з 3,1 л у 2019 р. до 3,2 л у 2020 р., а валовий з 65100 л до 81920 л, показник жирності молока зріс з 3,55 % до 3,7 % відповідно [14].

В період з 2017 по 2021 рік у господарстві було проведено ряд заходів, спрямованих на розвиток козівництва, зокрема:

- проведено технічну експертизу приміщень;
- геологічні та геодезичні дослідження земельної ділянки;
- виконано розчищення і вирівнювання земельної ділянки;
- встановлено бетонний паркан по периметру ферми;
- проведено реконструкцію тваринницьких приміщень;
- здійснено буріння свердловини, з метою забезпечення ферми водою;
- наявне поголів'я кіз зареєстровано в ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» (Житомирська філія).

На перспективу (до 2024 року) в господарстві планується збільшення поголів'я дійного стада до 500 голів.

РОЗДІЛ III

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Організація утримання і годівлі молодняку кіз в умовах ТОВ «Мила кізонька Гай».

У ТОВ «Мила кізонька Гай» практикується стійлово-пасовищна система утримання кіз (рис. 3.1.1, 3.1.2). Пасовищний період триває 185 днів. Стійловий період – 180 днів.

Влітку повновікових кіз утримують на пасовищі. Для молодняку поряд із кошарами для групового їх утримання обладнаний вигульно-кормовий майданчик з висотою огорожі 1м.

Рис. 3.1.1 Кози на випасі

Взимку все поголів'я кіз утримують в кошарах. Під час реконструкції в господарстві дотримано технологічних норм проектування приміщень для

утримання кіз. Так, за нормами потреба в площі кошари для матки становить 1–1,2 м², для матки з козеням – 1,5, козла-плідника – до 2, козлика – 0,8, кізочки – 0,6 м² [4, 27].

Рис. 3.1.2. Утримання в кошарі

У господарстві організовано формування технологічних груп кіз відповідно до віку.

За 10–15 днів до окоту проводять санітарну обробку кошари.

Тривалість окоту козематки за нормального перебігу – 20–40 хв. Після окоту козематка облизує новонароджене козеня, потім технік витирає його мішковиною і розміщує в клітку під локальний обігрів. У господарстві козенят відлучають від матки відразу після народження. Козу видноють із дотриманням усіх санітарних правил (миють вим'я теплою водою з милом, витирають сухим рушником, перші цівки молозива здоюють в окремий посуд, оскільки воно може бути контаміноване мікроорганізмами).

Протягом першої години козенятам з мисочки випоюють порцію молозива. Випоювати слід з обережністю, не допускати заковтування великими порціями. В подальшому козенят годують чотири рази на добу.

Через 1 день новонароджених тварин поміщають у бокси на глибоку підстилку по 1–3 голови до завершення молочного періоду. Таке утримання сприяє проведенню контролю за станом їх здоров'я та споживанням кормів.

Після закінчення молочного періоду із наявного поголів'я молодняку формують групи по 10–15 голів. Нині в господарстві утримується 34 голови молодняку кіз до року – з них сформовано дві групи по 12 голів.

Приміщення для утримання кіз модернізовані з тваринницьких ферм для утримання великої рогатої худоби (рис. 3.1.3).

Рис 3.1.3 Загальний вигляд кошари

Приміщення обладнане вентиляцією, за допомогою якої регулюється мікроклімат. Взимку температура в приміщенні підтримується на рівні не нижче 10 °С, а для козенят облаштовують локальний обігрів.

Кошари обладнані щитами і годівницями. Для козлів-плідників висота щитів досягає 1,5 м. Годівниці двоярусні: зверху сконструйовані відділення з

вертикальних планок для грубих кормів, знизу – щільне корито для концентрованих і коренеплодів (рис.3.1.4). Зберігання грубого корму представлено на рисунку 3.1.5.

Рис. 3.1.4. Годівниця

Рис. 3.1.5. Зберігання грубих кормів.

Козенята задовольняють потреби у поживних речовинах за рахунок материнського молока до 1-місячного віку. Впродовж перших чотирьох днів життя козеня напувають 4 рази на день, через однакові проміжки часу. У наступні 5–7 днів переходять на 3-х кратне випоювання (козеня випиває близько 700 г молока на добу). Впродовж четвертого тижня добова даванка зростає до 1500 г молока на голову/добу. Починаючи з 10 дня козенятам згодовують сіно. Його в'яжуть пучками і закріплюють на висоті 30–40 см відпідлоги, щоб забезпечити їм вільний доступ до нього. З 1-го місяця починають привчати до концентратів (до їх суміші додають трикальційфосфат 3 г/голову на добу), а з 1,5 місячного віку починають згодовувати соковиті корми. Козенят відлучають від молока в 3,5–4 місяці, у цей період тварини повністю адаптовані до споживання різних видів корму. Раціон годівлі відлучених козенят (табл. 3.1.1) наступний – з розрахунку на голову/добу: концентрати – 200 г, соковиті – 150 г, грубі (сіно) – 500 г, мінеральні добавки (трикальційфосфат) – 3–4 г. З 6-ти місячного віку раціони молодняку кіз розраховують у відповідності до норм годівлі дорослого поголів'я [15].

Таблиця 3.1.1

Склад раціону для молодняку кіз

Вид корму на голову/добу	Кількість корму, г
Концентрати	200
Соковиті	150
Грубі (сіно)	500
Мінеральні добавки (трикальційфосфат)	3–4

3.2. Оцінка продуктивних ознак молодняка кіз

Оцінка продуктивних ознак молодняка кіз ґрунтується на показниках їх росту і розвитку. Організація технології вирощування молодняка кіз повинна бути спрямована на отримання здорового високопродуктивного поголів'я.

Так, з метою визначення швидкості росту, нами було проведено аналіз живої маси козенят від народження до 6-ти місячного віку. Результати досліджень подані в таблиці 3.2.1.

Таблиця 3.2.1.

Жива маса кізочок в залежності від місяця народження, кг

Вік, міс	Місяць народження		
	Лютий	Березень	Квітень
	M±m	M±m	M±m
Кількість (n), гол	6	17	12
Новонароджені	3,08±0,2	3,2 ± 0,11	3,1 ± 0,15
1 місяць	5,73 ± 0,21	5,92 ± 0,20	5,2 ± 0,11
2 місяць	9,48 ± 0,65	8,7 ± 0,33	8,4 ± 0,46
3 місяць	12,7 ± 0,76	12,4 ± 0,44	11,9 ± 0,50
4 місяць	16,5 ± 4,5	16,6 ± 0,96	13,5 ± 0,62
5 місяць	20,9 ± 1,1	17,8 ± 0,68	14,2 ± 0,59
6 місяць	21,5 ± 1,3	18,3 ± 0,4	–

Так, у новонароджених тварин порівнюваних груп істотних коливань у живій масі не виявлено, її показник при народженні був у межах 3,08–3,2 кг. Всі козенята народилися добре розвиненими. Натомість істотна різниця спостерігається при подальшому рості козенят (між групами народженими у лютому і квітні). На 5-му місяці життя різниця у живій масі козенят цих груп становила 6,7 кг.

Динаміка ростових процесів молодняка подана в таблиці 3.2.2.

Таблиця 3.2.2

Абсолютний, відносний, середньодобовий приріст кізочок за календарними місяцями народження

Показники	Градація віку, діб					
	0-30	31-60	61-90	91-120	121-150	151-180
	M±m	M±m	M±m	M±m	M±m	M±m
Абсолютний приріст, кг:						
Лютий	2,6±0,37	3,77±0,40	3,1±0,22	3,6±0,54	4,6±0,87	0,5±0,34
Березень	2,8±0,14	2,7±0,2	3,2±0,6	4,2±0,76	1,2±0,75	0,5±0,37
Квітень	2,1±4,05	3,14±4,7	3,5±4,6	1,4±5,4	0,98±4,1	1,08±4,1
Середньодобовий приріст, г						
Лютий	88,3±0,12	125,5±13,2	103,3±7,45	115,3±14,2	154,7±28,5	35,6±11,3
Березень	92,7±4,6	91,5±5,6	106,1±19,8	140,0±25,4	41,0±29,8	15,8±12,2
Квітень	69,3±3,5	103,9±47,2	117,6±40,0	117,7±36,4	30,0±65,0	39,1±22,3
Відносний приріст, г						
Лютий	58,9±6,4	50,5±5,1	27,9±3,6	25,1±4,2	19,6±5,7	17,8±11,3
Квітень	61,1±2,6	37,4±1,33	30,9±5,19	27,5±3,4	8,1±4,3	2,6±1,96
Березень	44,2±20,1	38,0±24,3	35,0±16,0	14,6±15,1	6,8±11,6	8,6±7,5

Аналіз даних щодо середньодобових приростів у розрізі груп свідчить про поступове їх зростання у козенят, народжених у лютому (з 88,3 г у перший місяць життя до 154,7 г у п'ять місяців відповідно), проте спостерігається істотне зниження середньодобових приростів у тварин цієї групи в 6-ти місячному віці. Аналогічні дані прослідковуються і за відносним та абсолютним приростами.

За даними аналізу видно, що найвищі показники росту мають козенята народжені в лютому місяці. При цьому найкращі темпи росту тварин усіх груп

спостерігаються у перші два місяці життя. У наступні місяці, інтенсивність росту козенят знижується у всіх групах.

Порівняння живої маси кізочок зааненської породи зі стандартом I класу проведено згідно Інструкції з бонітування кіз [11], дані подані в таблиці 3.2.3.

Таблиця 3.2.3

**Порівняння живої маси кізочок зааненської породи
зі стандартом I класу, кг**

Клас	Вік, міс.						
	При народ.	1	2	3	4	5	6
Походження чистопородні (стандарт)	2,5–5	9	14	17	21	26	31
Помісі (стандарт)	2,5–5	6	11	14	18	23	28
Місцевий молодняк	3,1	5,7	8,7	12,8	15,5	17,1	19,1

За показниками живої маси молодняк кіз не відповідає стандарту, як для помісей так і для чистопородних тварин, що потребує удосконалення технології вирощування молодняку і утримання козематок протягом усього виробничого циклу.

3.3. Організація профілактичних ветеринарно-санітарних заходів для молодняку кіз

Чільне місце в організації утримання молодняку кіз відводиться ветеринарно-санітарним та профілактичним заходам. Так, регулярно здійснюють очищення кошар від гноївки, миття та дезінфекцію доїльного

обладнання – після кожного доїння; планово – дезінсекція та дератизація приміщень. Крім того, у господарстві проводяться профілактичні заходи щодо виникнення захворювань різної етіології. Обов'язково, стежать за підсилкою: вона має бути суха чи з грубої соломи.

Молодняку і повновіковим козам з метою профілактики гельмінтозів вводять внутрішньом'язово «Клозиверон» з розрахунку 1мл/50 кг живої ваги.

Кітним маткам, для запобігання розвитку гіпо-, авітамінозів, мікроелементозів, а також поліпшення відтворної здатності вводять препарати «Оліговіт» в дозі 0,5 мм/10 кг живої маси та «ЕвітСел» – 1 мл/голову.

Новонародженим козенятам також вводять «Евітсел» з розрахунку 0,5 мл/гол та «Інтровіт» – 3 мл/гол для профілактики виникнення порушень обмінну речовин, а-, гіповітамінозів, рахіту, ксерофтальмії, остеомаліції та стресових станів. Крім того, практикують введення «Ферофарму» у дозі 3 – 4 мл/гол. Для стимуляції кровотворення, підвищення рівня заліза та вмісту гемоглобіну в еритроцитах. Нормалізація процесу кровотворення підвищує опірність організму.

Для запобігання розвитку некробактеріозу проводять розчищення ратиць.

Застосування вище зазначених заходів сприяє налагодженню обмінних процесів та підвищує резистентність молодняку.

ВИСНОВКИ

1. Організація виробничого циклу утримання кіз у ТОВ «Мила кізонька Гай» відповідає класичній технології молочного козівництва.

2. Найкраща динаміка спостерігається у козенят, народжених у лютому, що дає підставу для планування організації парувальної кампанії в кінці літа – початок осені.

3. За показниками стандарту зааненської породи, молодняк кіз, вирощених у ТОВ «Мила кізонька Гай» не відповідає стандарту І класу як для чистопородних тварин так і помісей, що потребує створення належної системи кормозабезпечення стада.

4. Ветеринарно-санітарні заходи у ТОВ «Мила кізонька Гай» спрямовані на проведення профілактичних заходів щодо недопущення розвитку захворювань, санітарний стан приміщень для утримання тварин задовільний, показники параметрів мікроклімату відповідають нормам.

ПРОПОЗИЦІЇ

У ТОВ «Мила кізонька Гай» необхідно провести удосконалення технології вирощування кіз із створенням власної кормової бази, що потребує залучення сільгоспугідь із земель запасу Новогуйвинської ОТГ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бікше Інес. Програма селекційної роботи в козівництві на 2012–2017 рр. Ферма «Бабині кози». URL : <http://babynikozy.com.ua/>
2. Вирощування козенят без кози – як годувати і вигодовувати після окоту без матері. *Інфоблог* : веб-сайт. URL : <https://infoblog.in.ua/vyroshhuvannya-kozenyat-bez-kozy-yak-goduvaty-i-vygodovuvaty-pislya-okotu-bez-materi.html>
3. Виробництво продукції козівництва. *Букліб* : веб-сайт. URL : <https://buklib.net/books/34232/>
4. Відомчі норми технічного проектування. Вівчарські і козівничі підприємства – ВНТП-03-05. Київ : Мінагрополітики України. 2005. 87 с.
5. Вісник «Агрофорум» № 7. Електронний інформаційний бюлетень. Періг Д. Кози у нашому господарстві : С. 32–46.
6. Годівля, догляд та вирощування молочних кіз. *Укрреферат* : веб-сайт. URL: <https://ukrreferat.com/chapters/organizaciya-virobnictva/godivlya-doglyad-ta-viroshhuvannya-molochnih-kiz-referat.html>
7. Годівля, утримання та догляд за козами. *Укрреферат* : веб-сайт. URL : <https://xreferat.com/13/203-1-god-vlya-utrimannya-ta-doglyad-za-kozami.html> (дата звернення 10.12.2021).
8. Гузеєв Ю. В., Віннічук Д. Т. Козівництво – перспективна галузь тваринництва України. Таврійський науковий вісник. 2015. № 83. С. 161–165.
9. Державна служба статистики України. Веб-сайт. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Зааненські кози : опис породи, фото, утримання, годування та особливості розведення. Поради 24 : веб-сайт. URL : <http://poradu24.com/gospodarstvo/zaanenski-kozi-opis-porodi-foto-utrimannya-goduvannya-ta-osoblivosti-rozvedennya.html>

11. Інструкція з бонітування кіз. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 28.02.2018 № 104.

12. Інструкція з ведення племінного обліку в молочному козівництві. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 28.02.2018 № 104.

13. Кози зааненської породи: опис, продуктивність, догляд та утримання. *WowFarm*: веб-сайт. URL : <https://uk.super-garden.net/6572845-goats-of-the-saanen-breed-description-productivity-care-and-maintenance>

14. Ковальчук І. І., Ковальчук І. В., Морочківська А. В. Сучасний стан і перспективи розвитку галузі козівництва. Вісник СНАУ. Серія : Тваринництво. 2021. Вип. 4(47). С. 82-86.

15. Ковальчук І. І., Морочківська А. В. Аналіз годівлі молодняку кіз в умовах ТОВ «Мила кізонька Гай» : збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. конф. молод. вчених та здоб. Освіти «*Наукові здобутки у вирішенні актуальних проблем виробництва і переробки продукції тваринництва*». : 16 груд., 2021 р. Житомир : Поліський національний університет, 2021. С. 80.

16. Ковальчук І. І., Морочківська А. В. Оцінка продуктивних ознак кіз в умовах ТОВ «Мила кізонька Гай» : збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. конф. молод. вчених та здоб. Освіти «*Наукові здобутки у вирішенні актуальних проблем виробництва і переробки продукції тваринництва*». : 16 груд., 2021 р. Житомир : Поліський національний університет, 2021. С. 78.

17. Леппа А. Л., Динаміка росту і розвитку козенят залежно від способу вирощування. Науковий вісник львівського національного університету ім. Гжицького. 2015, Т. 17, № 3. С. 230-236.

18. Маслюк А. М. Вимоги інструкції з бонітування кіз молочних порід щодо рівня молочної продуктивності козематок: наукова стаття доктора с.-г. наук : УДК 636.39.082 / Інститут тваринництва степових районів імені М. Ф. Іванова «Асканія Нова». СМТ Асканія-Нова. С. 98. URL : <http://ascaniansc.in.ua/images/stories/nauch-publ/vk-1/11.compressed.pdf>

19. Мирось В. В., А. С. Фоминова. Овцеводство и козоводство. Ростов-на-Дону : Феникс, 2011. – 220 с.
20. Методи екстраполяції. *Бібліоб*: веб-сайт. URL : <https://buklib.net/books/28430/>
21. Плохинский Н. А. Руководство по биометрии для зоотехников. М. : Колос, 1969. 256 с.
22. Пуцентейло П.Р., Рудьєва В. А. Особливості функціонування галузі м'ясного скотарства в умовах кризи: Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету: Видавництво Мелітопольська типографія «Люкс», 2010. - № 2. – 446 с.
23. Селекція і відтворення в молочному скотарстві. *Генетика і селекція* : веб-сайт. URL: <https://gsel.com.ua/info/index.php?id=76>
24. Сучасні тенденції розвитку тваринництва в Україні. *Електронний журнал «Електронна економіка»*: веб-сайт. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2267>
25. Сербіна В. О. Історія та сучасний стан козівництва в Україні : Науковий вісник «Асканія-Нова». Вип.5. 2012р. – С.196-200.
26. Тваринництво України. Статистичний збірник за 2012 рік. Державний комітет статистики України / за ред. Н. С. Власенко. – Київ. – 2013. – 212 с.
27. Технологія виробництва продукції козівництва / Ткачук В., Шуляр А., Шуляр А., Андрійчук В. Житомир : Поліський національний університет, 2021. 67 с.
28. Як годувати козенят: вибір корму і техніка годування. *Фавмафанс* : веб-сайт. URL : <https://u.farmafans.ru/kozi/31109-jak-goduvati-kozenjat-vibir-kormu-i-tehnika.html>
29. Як виростити козлят? *Фермерський портал* : веб-сайт. URL : <http://farmers.pp.ua/tvarynnytstvo/102-yak-vyrostyty-kozliateth.html>